

Van alle markten thuis

Op een markt vind je veel verschillende dingen: van lint en knopen tot vers fruit en van handcrème tot gereedschap. Iedereen roept dat zijn product het beste is en wil je overhalen om iets te kopen.

Door de kennis die je opdoet in deze module ben jij straks ook van alle markten thuis: je weet meer over verschillende onderwerpen. Daardoor bouw je een algemene kennis op en leer je veel verschillende teksten herkennen en lezen. Aan het einde van de module heb je zoveel kennis verzameld dat je klaar bent voor het examenjaar.

Wat ga je doen?

Je leest allerlei soorten teksten over veel verschillende onderwerpen. Je leert een tekst op de juiste manier te lezen. Je leert ook wat een schrijver met zijn tekst wil bereiken. Verder leer je hoe een schrijver je probeert te beïnvloeden. Je leert ook de functie van afbeeldingen bij teksten en hoe een tekst en een alinea is opgebouwd.

Wat heb je daarbij nodig?

Je hebt informatie nodig over:

- verschillende tekstsoorten;
- hoe een alinea en een tekst is opgebouwd;
- tekstverbanden;
- hoofd- en bijzaken in een tekst;
- feiten, meningen en argumenten.

Wat leer je?

Je leert:

- de kenmerken van verschillende tekstsoorten;
- hoe je de verschillende tekstverbanden binnen een zin, een alinea of een tekst kunt herkennen;
- hoe teksten zijn opgebouwd;
- hoe je hoofd- en bijzaken uit elkaar houdt;
- hoe de opzet van een alinea is;
- hoe de opbouw van een tekst is;
- wat het verschil is tussen een feit, mening en argument;
- hoe je de betrouwbaarheid van een tekst kunt beoordelen.

1

Keiharde feiten

Op dit eerste perron herhaal je theorie van vorig jaar en leer je meer over de tekstsoort nieuwsbericht.

Een nieuwsbericht levert snel veel informatie op over allerlei nieuws in je woonplaats, regio of land. Je leest op dit perron bijvoorbeeld nieuwsberichten over een leven lang gratis friet eten, in je ondergoed examen doen, het nut van kauwgom kauwen en wat je moet doen als je een teek hebt. Je leert hoe je deze teksten op de juiste manier leest, zodat jij snel en goed op de hoogte bent.

1 Opfrissen

In deze eerste opdracht van de module kijk je wat je nog weet van voorgaande jaren. Kies telkens het juiste antwoord bij iedere vraag. Geef antwoord in hele zinnen.

- 1 Welke vijf tekstdoelen kan een tekst hebben?
Kies uit: **aanvallen - activeren - adviseren - amuseren - informeren - instrueren - manipuleren - overtuigen - verdedigen - waarschuwen.**
.....
.....
- 2 Welke teksten zijn subjectief, d.w.z. bevatten een mening van de schrijver.
Kies uit: **informatiefolder - nieuwsbericht - politieke folder - recensie - reclame - stripverhaal.**
.....
.....
- 3 Hoe noem je de eerste alinea van een tekst?
Kies uit: **de titel - de hoofdvraag - de inleiding - de samenvatting - de conclusie.**
.....
.....
- 4 Welke leesstrategie gebruik je om het onderwerp van een tekst te voorspellen?
Kies uit: **verkennend - globaal - zoekend - intensief - studerend** lezen.
.....
.....
- 5 Welke leesstrategie gebruik je om snel het antwoord op vragen te vinden?
Kies uit: **verkennend - globaal - zoekend - intensief - studerend** lezen.
.....
.....
- 6 Welke leesstrategie gebruik je als je de hele tekst nauwkeurig leest, zodat je de inhoud goed begrijpt?
Kies uit: **verkennend - globaal - zoekend - intensief - studerend** lezen.
.....
.....

2

Waar gaat dit over?

Lees de theorie **Onderwerp en hoofdgedachte** en geef daarna van iedere stelling aan of deze **waar** of **niet waar** is.

1	Het onderwerp van een tekst staat altijd in de titel.	waar / niet waar
2	Het onderwerp van een tekst staat meestal in de inleiding van een tekst.	waar / niet waar
3	Een tussenkopje geeft de deelhoofdgedachte van een tekst weer.	waar / niet waar
4	Een ander woord voor deelhoofdgedachte is kernzin.	waar / niet waar
5	Een titel heeft als functie informatie geven.	waar / niet waar

Onderwerp en hoofdgedachte

Het **onderwerp** is waar de hele tekst over gaat. Je omschrijft het zo kort mogelijk. Je vindt het onderwerp van een tekst meestal in de eerste alinea (de inleiding) van de tekst. Het kan ook in de titel voorkomen.

De **hoofdgedachte** is wat de schrijver zegt over het onderwerp in één volledige zin. Het onderwerp moet dus in de hoofdgedachte voorkomen. Het is een minisamenvatting van de tekst.

De hoofdgedachte vind je vaak aan het begin of aan het einde van een tekst. Soms staat ze letterlijk in de tekst, soms moet je haar zelf formuleren. De hoofdgedachte is nooit een vraagzin.

Deelonderwerp en deelhoofdgedachte

Teksten zijn meestal verdeeld in alinea's. Net zoals een hele tekst heeft ook iedere alinea een onderwerp en een hoofdgedachte. Het onderwerp van een alinea noemen we het deelonderwerp. Het onderwerp van een alinea komt vaak terug in het tussenkopje (als dat er staat) of in de eerste regels van de alinea.

De hoofdgedachte van een alinea noemen we deelhoofdgedachte (of kernzin). De deelhoofdgedachte van een alinea is vaak de eerste of laatste zin van die alinea. Het is de zin met de belangrijkste informatie. De rest van de alinea kan dan bestaan uit een verdere uitleg of uit voorbeelden.

Titel en tussenkopjes

Vaak geeft de titel al ongeveer aan waar de tekst over gaat. Maar let op, de titel van een tekst bevat lang niet altijd het onderwerp. Soms maakt de titel nieuwsgierig naar de rest van de tekst, want een titel heeft als voornaamste functie: zorgen dat de lezer de tekst verder leest.

Tussenkopjes geven vaak het deelonderwerp van een alinea aan. Ze helpen de lezer ook om snel informatie te vinden bij de leesstrategie zoekend lezen.

3 Hoofdzaken

Lees de tekst **Een leven lang gratis friet** op bladzijde 6 en beantwoord daarna de vragen.

1 Wat is het onderwerp van deze tekst?

.....

2 Staat het onderwerp in de titel?

.....

3 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?

Kies uit: **Adam werd onverwacht geboren in een Belgische friettent. - Adam mag zijn hele leven gratis friet eten, omdat hij in een friettent werd geboren.**

.....

.....

Lees de tekst **Uit de kleren op examen** op bladzijde 6 en beantwoord daarna de vragen.

4 Wat is het onderwerp van deze tekst?

.....

5 Staat het onderwerp in de titel?

.....

6 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?

Kies uit: **Proefwerken maken is vervelend en in je ondergoed helemaal. - 1159 jongeren in India moesten om spieken te voorkomen in ondergoed hun examen maken.**

.....

.....

Lees de tekst **Klein Duimpje met verf** op bladzijde 6 en beantwoord daarna de vragen.

7 Wat is het onderwerp van deze tekst?

.....

8 Staat het onderwerp in de titel?

.....

9 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?

Kies uit: **Een inbreker liet een spoor van witte voetstappen na tot aan zijn huis en werd daardoor betrapt. - Volgens de politie heeft de inbreker makkelijke hints gegeven waardoor zij hem kon arresteren.**

.....

.....

10 Wat is het deelonderwerp van alinea 2?

Kies uit: **hints - politie - straf.**

.....

Een leven lang gratis friet

Een pasgeboren Belgische baby boft. Hij werd zaterdag geboren bij een snackbar, Adam Snack in Brussel om precies te zijn. Zijn moeder zat daar op het terras toen de bevalling ineens begon. Het ging zo snel dat ze niet anders kon dan daar ter plekke haar kind op aarde zetten. Ze noemde haar kindje Adam. De eigenaar van de friettent vond het hele gebeuren zó bijzonder, dat Adam de rest van zijn leven gratis bij Adam Snack mag komen snacken.

Bron: **Sevendays**, 4 maart 2016

Uit de kleren op examen

Proefwerken zijn al vervelend en als je ze in je onderbroek moet maken helemaal. Toch was dit precies hoe 1159 jongeren in India zich zondag over hun toets bogen. Voor hun neus lag een test die bepaalt of ze tot het leger worden toegelaten. Om spieken te voorkomen en tijd te besparen op het fouilleren van meer dan duizend studenten, besloot de legerleiding dat de kandidaten de opdracht dan maar in hun ondergoed moesten invullen. Het was niet de eerste keer dat de jongeren uit de kleren moesten. De fysieke en medische onderzoeken hadden ze al achter de rug.

Bron: **Sevendays**, 4 maart 2016

Klein Duimpje met verf

Een inbreker is eenvoudig gearresteerd door de Britse politie nadat hij een spoor van witte voetstappen achterliet tot aan zijn huis. Dat meldt de politie van het Engelse plaatsje Durham op Facebook.

De man brak in bij een tweedehandswinkel, waar hij volgens de politie een paar kleine dingen had gestolen. Tijdens zijn inbraak stootte hij een witte verfpot om in de winkel. Daardoor kon de politie de weg naar de inbreker makkelijk volgen via de witte voetstappen die de man achterliet tot aan zijn voordeur.

Hints

‘Sommige inbraken zijn moeilijker op te lossen dan andere, maar in dit geval heeft de inbreker ons wel heel makkelijke hints gegeven. Zijn huis was dicht bij de winkel en de voetstappen leiden ons makkelijk naar de plaats waar hij de gestolen waar had verstopt’, aldus de politie.

De man moest 100 pond (126 euro) betalen aan de winkeleigenaar en hij kreeg een taakstraf.

Bron: **nu.nl**, 20 april 2016 (bewerkt)

4 Nog even dit ...

Beantwoord de volgende vragen over **Een leven lang gratis friet**, **Uit de kleren op examen** en **Klein Duimpje met verf** in hele zinnen.

- 1 Waarom noemt de moeder haar kind Adam?
.....
- 2 Welke testen en onderzoeken hebben de jongeren in India moeten ondergaan?
.....
.....
- 3 Uit wat voor winkel had de inbreker gestolen?
.....

5 Bellen blazen

Lees de tekst **Kauwgom kauwen tegen liedje**. Vul dan de zinnen aan.

- 1 Het onderwerp van deze tekst is
- 2 Het aantal alinea's van deze tekst is
- 3 De bron van deze tekst is
- 4 Het doel van deze tekst is
- 5 De schrijver van deze tekst begint de tekst met

Kauwgom kauwen tegen liedje

Je wordt er soms mee wakker. Of je hoort een fractie van een nummer. Bam, de hele dag in je hoofd. Hoe krijg je die eruit? De wetenschap kauwt je het antwoord voor.

Jeuk aan je brein

Praat Nederlands met me. Even Nederlands met me. Mijn gevoel zegt mij dat wij vanavond samen kijken. Alsjeblieft, nu heb je de zomerhit van Kenny B in je kop. Dat is misschien even leuk. Maar na zeveneneenhalf uur de melodie in je hoofd te hebben, word je gek! Waarom krijg je die er niet uit? Op het moment dat het gaat irriteren wordt het alleen maar erger. 'Ik wil niet aan dit liedje denken!' Gevalletje 'denk niet aan roze olifant'. In de wetenschap noemen ze het oorwurmen. Niet die parasieten die in je oor kruipen. Gewoon een soort van jeuk aan je hersenen ofzo. De enige manier om die jeuk weg te krabben is aan het liedje te denken.

Bron: proefkonijnen.bnn.nl, 13 mei 2015

Kauw het liedje weg

Onderzoekers zijn er nu achter hoe je van die jeuk afkomt. Heel simpel. Kauwgom kauwen! Gelukkig hoeft je niet constant te denken: 'ik eet kauwgom, ik eet kauwgom.' Door kauwgom te kauwen gebruik je een deel van je hersenen. Precies dat deel waar die hersenjeuk zit. Door kauwgom te kauwen houdt je je brein voor de gek. Dat deel dat jou de hele tijd aan dat nummer herinnert. Gedachten kun je niet deleten. Maar door een kauwgompje kun je het wel hacken. Moet je natuurlijk niet de hele tijd denken dat je het liedje weg kauwt. Want dan denk je er alsnog aan, zeg maar. Praat Nederlands met me. Even Nederlands met me ...

6**Woordenschat**

Lees **Moeilijke woorden**. Probeer de betekenis van onderstaande woorden uit de tekst **Kauwgom kauwen tegen liedje** op een van de manieren uit de theorie te vinden.

- 1 voorkauwen
- 2 de fractie
- 3 irriteren
- 4 de parasiet
- 5 constant

Moeilijke woorden

Als je een tekst leest, kom je soms onbekende woorden tegen. Hoe vind je de betekenis? Hier volgt het stappenplan:

- Lees eerst gewoon verder. Vaak snap je namelijk de tekst wel, ondanks dat moeilijke woord.
- Soms helpt de rest van de tekst je om achter de betekenis van het woord te komen.
- Kijk of je een deel van het woord wel kent. Dan kun je de betekenis van het woord afleiden.
- Misschien ken je het woord uit een andere taal en vind je zo de betekenis.
- Als dat niet helpt, zoek je het woord op in een woordenboek. Als er meer betekenissen zijn, kijk je welke betekenis past in de tekst.
- Als je het dan nog niet zeker weet, vraag je aan iemand anders wat het woord betekent. Natuurlijk is het handig om alle andere stappen over te slaan en direct iemand te vragen. Toch is het beter om eerst zelf te proberen. Als je volgend jaar in de examenzaal zit, moet je het ook zelf oplossen.

7**Inhoudelijke vragen**

Lees de tekst **Kauwgom kauwen tegen liedje** nog een keer en beantwoord de volgende vragen in hele zinnen.

- 1 Wat zijn 'oorwurmen' volgens deze tekst?
.....
.....
- 2 Hoe werkt het kauwgom kauwen precies?
.....
.....
- 3 Welke tip krijg je aan het einde van de derde alinea?
.....
.....

8

Hoofdgedachte

- 1 **Wat is de hoofdgedachte van de tekst 'Kauwgom kauwen tegen liedje'?**
- A De wetenschap vertelt je hoe je een irritant liedje uit je hoofd krijgt.
- B Als je je ergert aan een liedje in je hoofd krijg je er meer last van.
- C Een kauwgompje kauwen kan je gedachten deleten.
- D Kauwgom kauwen helpt als je van een liedje in je hoofd wilt afkomen.

9

Altijd op de hoogte

Lees de theorie **Het nieuwsbericht** en geef daarna van iedere stelling aan of deze **waar** of **niet waar** is.

1	In een nieuwsbericht krijg je antwoord op de W+H-vragen.	waar / niet waar
2	In een nieuwsbericht staat de mening van de schrijver.	waar / niet waar
3	De tekst van een nieuwsbericht in de krant is opgemaakt in kolommen.	waar / niet waar
4	De tekst van een nieuwsbericht begint vaak met een plaatsnaam.	waar / niet waar
5	Als je weinig tijd hebt, lees je alleen de uitwerking.	waar / niet waar

Het nieuwsbericht

Het nieuwsbericht is een objectieve tekstsoort. Je vindt het voornamelijk in kranten en op internet. De schrijver van een nieuwsbericht vertelt op een objectieve manier wat het nieuws is. In het nieuwsbericht staan voornamelijk feiten (controleerbare dingen).

Bij een nieuwsbericht kun je de W+H-vragen stellen. In het bericht vind je de antwoorden op die vragen. De hoofdgedachte van een nieuwsbericht staat vrijwel altijd in de inleiding en is vaak de eerste zin.

Je kunt een nieuwsbericht makkelijk herkennen. Het heeft vaak de volgende kenmerken:

- een dikgedrukte kop (titel);
- een dikgedrukte of cursieve inleiding;
- de tekst van een nieuwsbericht in de krant is opgemaakt in kolommen voor een goede leesbaarheid;
- bovenaan het artikel (of aan het einde van de inleiding) staat vaak de naam van de verslaggever / schrijver;
- de tekst begint vaak met een plaatsnaam of de naam van een persbureau, bijvoorbeeld ANP of Reuter.

Een langer nieuwsbericht heeft meestal een piramideopbouw:

- 1 kop;
- 2 inleiding;
- 3 uitwerking.

Deze piramideopbouw is erg handig. Als je weinig tijd hebt om te lezen, kun je alleen de inleiding lezen. Dan heb je toch de belangrijkste informatie gekregen. De rest van de tekst is immers de uitwerking van die inleiding.

10

Stout!

Lees de tekst **Vermist Japans jongetje levend gevonden** en beantwoord daarna de vragen.

1 Wat is het onderwerp van deze tekst?

.....

2 Wat is de bron van deze tekst?

.....

3 Welke vier kenmerken van een nieuwsbericht zie je in deze tekst?

.....

.....

4 Bij welke alinea begint de uitwerking van het nieuwsbericht?

.....

5 Welke drie W+ H-vragen worden in de eerste alinea beantwoord?

.....

.....

.....

Vermist Japans jongetje levend gevonden

[1] Het Japanse jongetje dat sinds zaterdag werd vermist in een bos is levend teruggevonden. Hij zat in een verlaten gebouw op een basis van de Japanse luchtmacht. Dat gebouw ligt zo'n 7 kilometer van de plek waar hij werd achtergelaten door zijn ouders.

[2] De 7-jarige jongen werd door zijn ouders voor straf uit de auto gezet in het bos. Zijn vader en moeder verklaarden in eerste instantie dat ze hem kwijt waren geraakt, maar gaven later toe dat ze hem wilden straffen omdat hij steentjes naar auto's had gegooid. Ze zouden hem slechts vijf minuten alleen hebben gelaten, maar toen ze terugkwamen was hij verdwenen.

[3] Er werd een grote zoekactie op touw gezet. In totaal doorzochten 150 militairen en reddingswerkers het bos, dat op een eiland ligt in het noorden van Japan. 'Ze wilden het jongetje snel terugvinden, want er leven veel beren in het woud waar hij werd vermist,' zegt correspondent Kjeld Duits. Zaterdag zouden de reddingsdiensten hem opgeven en de zoektocht staken.

[4] Volgens Duits waren de omstandigheden voor het kind de afgelopen dagen erg slecht. 'Het onweerde en de nachten waren koud. Het jongetje had geen eten en heeft zeven dagen overleefd op water. Toen hij werd gevonden door een Japanse militair, was het eerste wat hij vroeg: "Heeft u iets te eten voor mij?"'

[5] De militair vond het jongetje bij toeval. Hij bezocht het gebouw op de luchtmachtbasis om voorbereidingen

te treffen voor een oefening. 'De militair heeft het kind meteen een rijstbal gegeven,' vertelt Duits. 'Het jongetje was er eigenlijk erg goed aan toe; hij had alleen veel honger en was wat uitgedroogd. Uit voorzorg werd het jongetje wel naar het ziekenhuis gebracht.'

[6] De 44-jarige vader van het kind verontschuldigde zich in het ziekenhuis huilend bij zijn zoontje. Op een persconferentie boog de man diep en betuigde hij spijt aan de reddingswerkers die het jongetje hebben gezocht. 'Ik heb mijn kind en de mensen die hem zochten een pijnlijke ervaring bezorgd,' zei de vader. 'De man zei dat hij zijn les heeft geleerd en voortaan beter zijn best zal doen als ouder,' zegt Duits. De politie onderzoekt nog of de vader en moeder van het jongetje vervolgd zullen worden voor het achterlaten van hun kind.

Bron: **nos.nl**, 3 juni 2016 (bewerkt)

